

92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling

FN's 10år for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling: Initiativer i vore nabolande	92-gruppen c/o Danmarks Naturfredningsforening Masnedøgade 20 2100 København Ø T 39 17 40 32 F 39 17 41 41 E 92-gruppen@dn.dk www.92grp.dk
92-gruppen indgår i et netværk, der arbejder for at få Danmark til at bidrage til FN's 10år for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. I netværket deltager også organisationer inden for undervisningssektoren og uddannelsesinstitutioner.	

NOTAT #2: Initiativer i vore nabolande

Af Signe Maibom Krøjgaard, 92-gruppen¹

Opdateret marts 2007, af Claus Knudsen, 92-gruppen²

INDHOLD

RESUME 1

TYSKLAND – SYNLIGHED OG ENGAGEMENT 2

STORBRIANNIEN – UNDERVISNINGSMINISTERIET TAGER TETEN 5

SVERIGE – LÆRING FRA BØRNEHAVE TIL UNIVERSITET 8

NORGE – BÆREDYGTIGE FORBRUGERE 10

Resume

“Initiativerne i vore nabolande vidner [...] om, at 10året her gives prioritet”

Der er i flere af Danmarks nabolande i de sidste par år taget en række initiativer til at arbejde seriøst med FN's 10år for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Følgende artikel beskriver nogle af de initiativer, der er taget i Tyskland, Storbritannien, Sverige og Norge, samt hvordan disse lande i det hele taget har grebet FN's 10år an. Hvad er deres ambitioner? Hvordan forholder de sig til de internationale forpligtelser? Hvordan er 10året organiseret, og hvem påtager sig ansvaret? Hvilke konkrete initiativer er fremkommet allerede?

Initiativerne i vore nabolande vidner for det første om, at 10året her gives prioritet. Tyskland, Storbritannien og Norge har udarbejdet egentlige handlingsplaner. Disse skal revideres løbende, således at initiativerne i 10året indgår i en dynamisk proces, der monitoreres. Dette bidrager til at holde fokus på Uddannelse for Bæredygtig Udvikling gennem hele 10året. Sverige har afdækket hele det svenske uddannelsessystems arbejde for bæredygtig udvikling og dermed valgt en mere analytisk tilgang til 10året for at klargøre hvilke initiativer, der allerede er i gang, og hvilke skridt de er nødt til at tage for at give 10året succes i Sverige.

For det andet er der tale om rimeligt strukturerede processer, hvilket blandt andet er synligt ved, at der er en form for styring et centralt sted fra. I Tyskland har nationalkomiteen den overordnede kontrol. I Storbritannien er undervisningsministeriet meget engageret og har påtaget sig det overordnede ansvar, og i Norge er processen i høj grad båret frem af det tværministerielle samarbejde. For Storbritannien og Norges vedkommende samt i Sverige, ved statens agentur for skoleforbedring, er der endvidere et synligt politisk enga-

” Danmark kan altså med fordel kigge naboerne over skuldrene...”

gement.

For det tredje lægges der vægt på, at processen i 10året skal være bred og inkluderende. Der lægges vægt på vigtigheden af, at de lokale ressourcer inddrages, og at medierne bidrager til udbredelsen af det fælles projekt Uddannelse for Bæredygtig Udvikling.

For det fjerde viser undersøgelsen i Sverige samt målsætningerne i de britiske og tyske handlingsplaner, at der ikke kun bør være fokus på folkeskolens niveauet. Der tales for livslang læring, hvilket konkret betyder fra børnehaveniveauet. Der tales for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling i de uformelle læringsmiljøer, blandt andet på arbejdspladser, hvilket også må indebære et 'efter endt uddannelse-perspektiv'.

Endeligt, for det femte, fokuseres der på alle aspekter af bæredygtig udvikling, dvs. sociale forhold, økonomiske forhold og miljø. Udover det brede fokus på miljø, skal de internationale partnerskaber eksempelvis mellem skoler bidrage til at udvikle gensidig respekt og forståelse på tværs af kulturer og behov. I Norge skal fokus på den bæredygtige forbruger blandt andet tilføre Uddannelse for Bæredygtig Udvikling et økonomisk perspektiv.

Danmark kan altså med fordel kigge naboerne over skuldrene og tage dele af processerne og initiativerne i de andre lande til sig i det danske arbejde for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling.

Tyskland – synlighed og engagement

” ambition [...] at opnå en omfattende orientering af uddannelsessystemet hen imod perspektivet om bæredygtig udvikling”

Ambitioner og internationale forpligtelser

Ifølge den tyske handlingsplan for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling *Nationaler Aktionsplan für Deutschland*³ er den overordnede ambition for Tyskland i 10året at opnå en omfattende orientering af uddannelsessystemet hen imod perspektivet om bæredygtig udvikling. Dette gælder såvel nationalt som i forhold til de internationale forpligtelser.

Uddannelse for Bæredygtig Udvikling kræver ifølge handlingsplanen samfundets villighed til og mulighed for at ændre holdning og adfærd. Dette skal ske i det formelle uddannelsessystem, men i høj grad også uden for, det vil sige i foreninger, virksomheder, familier, medierne m.m.

Handlingsplanen fastlægger endvidere en række principper for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Disse er, at Uddannelse for Bæredygtig Udvikling er relevant for alle, er en vedvarende proces, er en tvær-sektoriel opgave, skal forbedre den kontekst mennesker er i, skaber nye muligheder for individer, samfundet og økonomien samt at Uddannelse for Bæredygtig Udvikling fremmer det globale ansvar.

” etablering af internationale partnerskaber, [...] som en af måderne [...] at bidrage til 10årsrets succes.”

I forhold til de internationale forpligtelser retter det fjerde tyske mål i handlingsplanen (se nedenfor) sig mod initiativer internationalt. Tyskland giver prioritet til etablering af internationale partnerskaber, idet landet ser det som en af måderne at opfylde deres pligt til at bidrage til 10årsrets succes. Blandt andet arrangerer den tyske UNESCO-nationalkommission en fælleseuropæiske konference om 10året den 24. – 25. marts 2007 i Berlin.

Tilblivelse, ansvar og organisering

I 2000 vedtog den tyske Forbundsdag en resolution om Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. I 2003 indledte den tyske UNESCO-nationalkommission gennemførelsen af 10året, idet den vedtog Hamburger Erklæring (Hamburg-erklæringen). Denne angiver blandt andet nogle centrale mål for 10året, og den opfordrer til etableringen af en alliance for læren om bæredygtighed: Allianz Nachhaltigkeit Lernen. Alliancens formål er at bringe så mange aktører og interessenter sammen som muligt ud fra den betragtning, at Uddannelse for Bæredygtig Udvikling ikke kan dikteres fra oven, men derimod er det fundet i princippet om decentralisering. Det er lokalt, at realiseringen skal ske.

”Tyskland lægger stor vægt på at inddrage medierne”

I maj 2004 blev en tysk nationalkomite nedsat til at samle aktører og koordinere de aktiviteter, der skulle til, for at alliancen blev en realitet. Derudover fungerer komiteen som styreorgan og rådgiver i hele 10året. Komiteen består af 30 eksperter og institutioner fra uddannelsessektoren, ministerier, politikere, NGO'er samt ikke mindst medierne. Tyskland lægger stor vægt på at inddrage medierne i 10året.

Forbundsdagen vedtog enstemmigt i 2004 at igangsætte udviklingen af en national handlingsplan, der skulle være et led i den tyske nationale bæredygtighedsstrategi. Handlingsplanen udformedes af nationalkomiteen.

”Forbunds- dagen vedtog enstemmigt i 2004 at igangsætte udviklingen af en national handlingsplan”

En del af den tyske aktivitet i 10året består i at afholde 'rundbordsmøder' i alliancen. Første gang var i 2004. Mere end 300 personer og organisationer reagerede på invitationen. Blandt de 300 interesserede blev ca. 100 udvalgt til at deltage i det første møde i november 2004. Det er meningen med rundbordsmøderne, at medlemmerne skifter gennem hele den tiårige periode. Det er muligt for medlemmerne at forny deres medlemskab, men ideen er, at så mange som muligt i løbet af de 10 år bliver hørt. Samarbejdet mellem nationalkomiteen og det første rundbordsmøde resulterede i handlingsplanen, der blev lanceret i 2005. Handlingsplanen skal løbende opdateres de næste 10 år.

Konkrete initiativer

Særligt to omfattende initiativer styrer processen for 10året i Tyskland. Det første er et målsætningsindeks (Maßnahmenkatalog), der fungerer som et supplement til handlingsplanen.⁴ Indekset giver en oversigt over tiårets forskellige aktører og interessenter, både offentlige, private, NGO'er mv., samt hvilke overordnede bidrag hver enkelt har i sinde at deltage med og hvornår.

“et målsætningsindeks [...], der fungerer som et supplement til handlingsplanen”

Disse er kategoriseret i forhold til de fire overordnede mål. For hvert bidrag er formål og forventede resultater beskrevet. Indekset vil blive udvidet og opdateret i løbet af 10året, og hvert enkelt bidrag vil blive evalueret. På denne måde kan man målrette og styre processen i Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Der er mere end 60 initiativer i indekset.

Det andet initiativ, der bidrager meget til synligheden af 10året såvel hjemme som i udlandet, er 10års projekterne (Dekade-Projekte).⁵ Her kan individuelle projekter blive godkendt som officielle tyske projekter for FN-tiåret. Det er en jury under nationalkomiteen, der tildeler titlen. Disse godkendes for to år ad gangen, hvor de skal præsentere sig selv for offentligheden som eksempler på god praksis. I perioden må de anvende det tyske 10års-logo. Der er omkring 150 godkendte projekter fra 2005-2007.

“10års projekterne [...] godkendt som officielle tyske projekter”

Endvidere har den tyske UNESCO-nationalkommission oprettet en internetportal for 10året. www.dekade.org fungerer som det primære forum for 10året, her kan man finde materiale, ansøge om dekade-projekt status og læse baggrundsmateriale for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. I handlingsplanen opstiller tyskerne fire målsætninger for arbejdet i 10året. Disse beskrives nedenfor.

“øge opmærksomheden omkring bæredygtigheds aspekter og aktivere personlig handling”

Mål 1 - at udvikle begrebet Uddannelse for Bæredygtig Udvikling og udbrede 'good practice': Opfyldelse af målet skal blandt andet ske ved at knytte den formelle læringsproces til den uformelle uddannelse for bæredygtig udvikling uden for uddannelsesinstitutionerne. Derudover skal kommunikationen omkring bæredygtig udvikling intensiveres i medierne og på arbejdspladserne. Dette har til formål at øge opmærksomheden omkring bæredygtighedsaspekter og aktivere personlig handling, der fremmer bæredygtig udvikling. Endvidere skal målet nås ved at delegerede ansvaret for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling ud på flere sektorer ved at øge kommunikationen på tværs. Ingen sektor kan alene bære ansvaret.

Mål 2 - at styrke tilknytningen mellem individer og interessenter i Uddannelse for Bæredygtig Udvikling: Dette skal opnås ved at udbygge og styrke allerede eksisterende netværk og ved at sikre samarbejde mellem virksomheder og uddannelsesinstitutionerne. På lokalt niveau skal netværk udbygges og bringe familie, erhverv, politikere og foreninger tættere sammen uden for skole-sammenhæng. De uddannelsesinstitutioner, der allerede praktiserer Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, skal knyttes stærkere til hinanden for at bevare den inkluderende tilgang til Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Ydermere skal forskningsområdet involveres.

Mål 3 - at øge synligheden af Uddannelse for Bæredygtig Udvikling: Synligheden skal fremmes ved at sikre at eksperter på uddannelsesområdet er fortrolige med hovedelementerne i Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Beslutningstagere på alle niveauer i det politiske liv, i virksomheder, NGO'er og

“Beslutningstagere på alle niveauer [...] skal identificere sig med uddannelse for bæredygtig udvikling”

foreninger skal identificere sig med Uddannelse for Bæredygtig Udvikling og aktivt støtte implementeringen. Medierne skal også intensivere dækningen af emnet.

Mål 4 - at styrke det internationale samarbejde: Emnet bæredygtig udvikling skal integreres stærkere i uddannelsesprojekter og -programmer i EU. Derudover skal internationale partnerskaber og samarbejde udvikles og intensiveres med henblik på at bidrage til den internationale succes omkring 10året. I det tyske udviklingsarbejde (bilateralt og multilateralt) skal fokus på 'uddannelse', 'miljøet' og 'bæredygtig brug af ressourcer' udvides til at indeholde Millennium Development Goals. Andre landes 'good practice' skal præsenteres i den tyske uddannelsessektor og samtidig skal Tysklands bidrag til 10året være synligt internationalt.

Hvert år under 10året har fået et selvstændigt tema, som er hovedfokus for den nationale indsats i det pågældende år. For 2007 er temaet kulturel mangfoldighed.

Storbritannien – undervisningsministeriet tager teten

“Der er brug for [...] handling [...] og ikke yderligere teoretisering”

Ambitioner og internationale forpligtelser

Den britiske *Sustainable development action plan for Education and Skills*⁶ er udarbejdet af landets undervisningsministerium og lanceret i september 2003. I forordet til handlingsplanen er det udtrykkeligt angivet, at det, der er brug for nu i forhold til FN 10året og Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, er handling - og ikke yderligere teoretisering. Derfor har briterne bevidst valgt at formulere en handlingsplan frem for en strategi. Perspektivet i den første handlingsplan var 2 år, hvilket betyder, at initiativerne allerede er sat i gang nu. Den seneste handlingsplan for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling fra det britiske undervisningsministerium blev offentliggjort i slutningen af 2005⁷. Det skal dog pointeres, at der ikke er tale om en egentlig national strategi, men om undervisningsministeriets bidrag til bæredygtig udvikling i Storbritannien.

“De britiske ambitioner for 10året er høje”

De britiske ambitioner for 10året er høje, fastslår det britiske undervisningsministerium. Derfor er det ikke tilstrækkeligt med de gode initiativer, der allerede er i gang rundt om på skoler og uddannelsesinstitutioner. Der er behov for at udbygge og udbrede disse initiativer. Det er heller ikke tilstrækkeligt at fremme bæredygtig adfærd blandt lærere og på uddannelsesinstitutionerne. Ambitionen er at få lærerne til at undervise eleverne på en sådan måde, at eleverne forstår konsekvenserne af deres handlinger og ændrer adfærd derefter.

For at imødekomme de internationale forpligtelser for en bæredygtig verden,

har Storbritannien dels i regeringens strategi for bæredygtig udvikling (2005) beskrevet, hvordan landet vil bidrage til Uddannelse for Bæredygtig Udvikling på globalt plan⁸, dels lavet to publikationer *Putting the World into World-Class Education. An international strategy for education, skills and children's services*⁹ og *Five Year Strategy for Children and Learners*¹⁰. Disse skal sammen med hjemmesiden www.globalgateway.org være med til at øge opmærksomheden om det internationale aspekt i bæredygtig udvikling såvel i de engelske skoleklasser som uden for Storbritannien.

“den britiske regering [har] påtaget sig det overordnede ansvar”

Tilblivelse, ansvar og organisering

Udgangspunktet for det britiske undervisningsministerium i forhold til Uddannelse for Bæredygtig Udvikling er, ifølge tidligere minister Charles Clarke, erkendelsen af ministeriets væsentlige indflydelse på de sociale og økonomiske aspekter af bæredygtig udvikling, idet ministeriet er med til at fastlægge landets uddannelsesmæssige standarder. Derfor har den britiske regering påtaget sig det overordnede ansvar for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Regeringen udstikker retningslinier og visioner på et overordnet plan og koordinerer og monitorerer det konkrete arbejde. Dog sætter regeringen sin lid til de mange partnere på græsrodsniveau og deres deltagelse og engagement. Det finder regeringen nødvendigt for at realisere Storbritanniens store og ambitiøse plan.

I de to første handlingsplaner er det efter hver beskrivelse af de forskellige initiativer, angivet hvem der er hovedansvarlig eller hovedaktør på initiativet. Ofte er det undervisningsministeriet i samarbejde med andre partnere. Samtidig er der sat datoer på initiativerne.

“promoveres til specifikke aktører og grupper [...] gennem målrettet oplysning og kommunikation knyttet til konkrete initiativer”

Konkrete initiativer

Mål 1: at skabe forståelse og engagement til Uddannelse for Bæredygtig Udvikling (initiativerne skal forgrenes ud i alle kroge, via samarbejdsrelationer og partnerskaber): Dette skal opnås ved bl.a. at indarbejde Uddannelse for Bæredygtig Udvikling dels i emnespecifikke introduktionspakker til nye lærerstuderende og dels i en 'hele skolen' tilgang, således at Uddannelse for Bæredygtig Udvikling foregår på alle niveauer i alle sammenhænge. Dette er søgt udbredt ved gode eksempler.

Et eksempel på en skole, der har inkorporeret en 'hele skolen' tilgang, er Canon Burrows CE Primary School and Nursery Unit¹¹, hvor skolen har integreret Uddannelse for Bæredygtig Udvikling gennemgående i dagligdagen fra læseplaner og skolepolitik til gåbusser og anvendelse af eget energiforbrug til beregninger i matematiktimerne. Endvidere skal Uddannelse for Bæredygtig Udvikling promoveres til specifikke aktører og grupper (særligt skoleledere) gennem målrettet oplysning og kommunikation knyttet til konkrete initiativer samt have større prioritet i erhvervsuddannelserne.

I lokal og regional sammenhæng skal Uddannelse for Bæredygtig Udvikling

”seks lande [...] udveksler erfaringer og giver gode ideer til undervisning i bæredygtig udvikling”

endvidere højne opmærksomheden om det fælles internationale ansvar og herunder opmærksomheden omkring ulandene. En ’international uddannelsesuge’ for lærere og skoleledere i Storbritannien har bidraget til at inddrage det globale aspekt i undervisningen. Uddannelse for Bæredygtig Udvikling skal være omdrejningspunktet i nye internationale partnerskaber. Et eksempel på et internationalt partnerskab er ’The Learning for Sustainable Cities Project’¹², hvor seks lande fra Canada i nord til Indien i syd via en internetportal udveksler erfaringer og giver gode ideer til undervisning i bæredygtig udvikling.

”udvise eksemplarisk miljøstyring inden for undervisningsministeriets egne organer”

Mål 2: at udvise eksemplarisk miljøstyring inden for undervisningsministeriets egne organer samt at stille krav til partnere om det samme: Dette opnås bl.a. ved at indføre miljøstandarder i egne institutioner og herunder konstant oplyse medarbejdere om vand- og energiforbrug via intranet. Forbruget er i gang med at blive vurderet og der skal nu laves forbedringer således at forbruget nedsættes. På genbrugsområdet er der lavet kontrakter med specialister mhp. korrekt genbrug af elektronik, blækpatroner, mobiltelefoner, m.m. og papirforbruget reduceres bl.a. ved at konsolidere eksisterende faciliteter online. Ministeriet har en ’bæredygtig transport-politik’ tilgængelig på hjemmesiden. Medarbejdere kan tage rentefri lån til at købe cykler og sikkerhedsudstyr for. Køb af fair trade mad og drikke implementeres løbende hvor muligt.

”der er blevet lavet analyser af de enkelte skolers CO₂-fodspor”

Mål 3: at støtte offentlige uddannelsesinstitutioner i at skabe høje miljøstandarder og gøre dem bæredygtige: Dette skal realiseres ved bl.a. at få skolelederuddannelserne til at sætte bæredygtighed på dagsordenen og sikre at de enkelte skoler fungerer på et bæredygtigt grundlag. Konkret har de videregående uddannelsesinstitutioner udarbejdet strategier for bæredygtighed. Der er blevet etableret en Energieffektivitetscertificering, der er givet til de eksemplariske institutioner og der er der blevet lavet analyser af de enkelte skolers ’CO₂-fodspor’. Sideløbende med disse initiativer har undervisningsministeriet anmodet om feedback fra lærere og forældre om informationsmængder og -indhold om Uddannelse for Bæredygtig Udvikling.

Mål 4: at skabe effektive koblinger mellem uddannelse og bæredygtig udvikling, således at lokale aktører og ledere kan se, hvordan uddannelse kan bidrage til realiseringen af lokale projekter: Dette opnås ved at identificere mekanismer, der kan kombinere uddannelse med andre lokale arenaer. Dette forudsætter, at skolerne også spiller en aktiv rolle i lokalmiljøet. De unge skal aktivt involveres i udviklingen af dagsordenen for bæredygtig udvikling. I forlængelse af mottoet ’tænk globalt, handl lokalt’ skal lokalmiljøet, herunder skolerne især, indgå i globale partnerskaber.

Sverige – læring fra børnehave til universitet

Ambitioner og internationale forpligtelser

”afgørende [...] at undervisningen [...] er gennemsyret af perspektivet om bæredygtig udvikling”

I rapporten *At lära för hållbar utveckling*¹³ fastslås det, at den svenske rigsdags og regerings overordnede ambition er, at Sverige bliver en ledende videnstat som præges af kvalitetsundervisning og princippet om livslang læring. Det er endvidere regeringens ambition, at Sverige skal være foregangsland i forhold til bæredygtig udvikling, derfor er det afgørende i forhold til en svensk strategi for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, at undervisningen fra børnehave til universitet og i højskolemiljøet er gennemsyret af perspektivet om bæredygtig udvikling. Alle politiske beslutninger skal endvidere være udformet således, at de forholder sig til de økonomiske, sociale og miljømæssige konsekvenser i et længere tidsperspektiv.

Derudover er det afgørende at det globale perspektiv i bæredygtig udvikling bliver tydeligt, hvorfor Sveriges arbejde med at omtænke undervisningen som ovenfor nævnt udformes i nær dialog med andre lande og sker inden for rammen af de eksisterende internationale processer. Her tænkes eksempelvis på FN's 10år.

Tilblivelse, ansvar og organisering

”grundig analyse af uddannelsessektoren [og] uddannelses-systemets [...] politiske styring”

Ovennævnte rapport er resultatet af en af regeringen nedsat komites arbejde med at kortlægge og analysere det svenske undervisningssystemets arbejde med perspektivet bæredygtig udvikling og komiteens bud på tiltag i forhold til Uddannelse for Bæredygtig Udvikling i 10året. Rapporten er en grundig analyse af uddannelsessektoren fra folkeskole til voksenundervisning. Også uddannelsessystemets administration, dvs. den politiske styring, undersøges i forhold til, i hvilken grad den promoverer bæredygtig udvikling.

I rapporten arbejdes der med to sammenhængende aspekter af Uddannelse for Bæredygtig Udvikling; dels *hvad* undervisningen skal indeholde, og dels *hvordan* den er struktureret. Med hensyn til førstnævnte understreges det, at Uddannelse for Bæredygtig Udvikling skal baseres på lokale såvel som globale perspektiver samt forbindelsen mellem disse.

”konstatering af, at det er nødvendigt med en målrettet svensk indsats”

Rapportens konklusioner med henblik på den konkrete undervisning er blandt andet, at der blandt undervisere og ledere er stor usikkerhed om, hvad begrebet uddannelse for bæredygtig udvikling indeholder, og at der i konkrete sammenhænge er behov for øget indflydelse hos de studerende, således at undervisningen bliver mere demokratisk, hvilket betragtes som en forudsætning for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Endvidere tegnes der, ifølge rapporten, et billede af at svenske skolers internationale relationer findes inden for den vestlige verden, men ikke udenfor. Disse blandt andre konklusioner fører til en konstatering af, at det er nødvendigt med en målrettet

”formulering af en langsigtet strategi”

svensk indsats for at få Uddannelse for Bæredygtig Udvikling på rette spor. I forhold til administrationen konstateres det, at der i enkelte tilfælde arbejdes for bæredygtig udvikling, men i andre sammenhænge, er der ingen tydelige signaler. Dog vurderes der ikke at være behov for en omorientering af den politiske styring af uddannelsessystemet i opnåelsen af ambitionerne.

Konkrete initiativer

I rapporten foreslås forskellige initiativer til Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Af dem er formuleringen af en langsigtet strategi en af dem. Derudover foreslår komiteen også ændringer af specifikt nævnte lovgivninger, således at disse i fremtiden i endnu højere grad understreger vigtigheden af at aktiviteter i skolerne fremmer bæredygtig udvikling. Der lægges endvidere vægt på at styrke den uformelle læring uden for skolerne. Andre initiativer fremlægges også.

”udviklet et certifikat, [...] rettet mod skoler der udmærker sig”

Det svenske agentur for skoleforbedring er en offentlig institution for information og inspiration til undervisningssektoren i Sverige. På deres hjemmeside www.skolutveckling.se er der en særskilt sektion, der går i dybden med Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Her kan findes oplysningsmateriale om indhold og retningslinier i forholdt til Uddannelse for Bæredygtig Udvikling for førskoler, folkeskoler og gymnasier, samt en liste af samarbejdspartnere i netværket for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, som omfatter en lang række uddannelsesinstitutioner, NGO'er samt offentlige og private virksomheder. Desuden kan man på denne side finde en række materialer, der tager afsæt i samt omdanner de ovenfor nævnte retningslinier til praksis på de enkelte uddannelser.¹⁴

”Indenfor de videregående uddannelser er FN's 10år blevet taget meget seriøst”

I Sverige har man ligeledes udviklet et certifikat, det såkaldte '*Skola för hållbar utveckling*', rettet mod skoler der udmærker sig ved i særlig grad at integrere bæredygtig udvikling. Certifikatet er administreret af det svenske agentur for skoleforbedring og er tænkt som et middel til at bedømme og klassificere skoler og deres evne til at integrere økonomiske, sociale og miljømæssige aspekter i deres ledelse og undervisning. Ud fra en række kriterier om bl.a. pædagogisk ledelse og det praktiske arbejde med undervisning kan skoler således blive registreret som 'bæredygtige skoler', såfremt de udfører et systematisk kvalitetsarbejde på området.¹⁵

Indenfor de videregående uddannelser er FN's 10år blevet taget meget seriøst, og der er på universitetsniveau taget en række initiativer til at integrere uddannelsen for bæredygtig udvikling i forskning og undervisning på de videregående uddannelser – herunder gennem "*Högre Utbildning för Hållbar Utveckling*"¹⁶.

Norge – bæredygtige forbrugere

”det endelige mål [er] at få en ændring i folks adfærd”

Ambitioner og internationale forpligtelser

I Norge er det endelige mål at få en ændring i folks adfærd, som vil bidrage til et bæredygtigt og mere retfærdigt samfund. Fokus er i 10-års første år især rettet mod forbrugeradfærden og særligt hos de unge. Målet for 10-året er, at unge skal have mulighed for at sætte sig ind i sammenhængen mellem egne valg, eget forbrug, egen deltagelse og konsekvenserne lokalt og globalt.

”kommunerne vil stå for at fastlægge en stor del af indholdet i uddannelse for bæredygtig udvikling”

Norge har været igennem en omfattende reform af grunduddannelsen, der trådte i kraft i 2006. Den nye reform kaldes 'Kunnskapsløftet'.¹⁷ Strategisk planlægning af kompetenceudviklingen indgår som en del af den nye reform. Her er der lagt op til, at det er de lokale skoler og kommunale forvaltninger, der har det overordnede ansvar for planlægningen af kompetenceudviklingen. Det er således op til det kommunale niveau at bestemme, hvad skolerne skal lægge i deres kompetenceudviklingsplaner. Dermed bliver Uddannelse for Bæredygtig Udvikling i høj grad en decentral opgave, idet kommunerne vil stå for at fastlægge en stor del af indholdet i Uddannelse for Bæredygtig Udvikling i mange uddannelsesinstitutioner.

I 'grunddelen' af de norske undervisningsplaner, der er fælles for alle norske skoler, er det udtrykkeligt beskrevet hvordan skolen skal lære eleverne at blive det miljøbevidste menneske. Beskrevet er også særligt de rige landes ansvar for at sikre en bæredygtig verden. For at efterleve dette ansvar er det vigtigt, at undervisningen giver børnene viden om især sammenhængen mellem økonomi, samfund og miljø.¹⁸

Tilblivelse, ansvar og organisering

”udarbejde en national strategi”

I marts 2005 afholdtes Norges åbningskonference for 10-året. Denne blev til i et samarbejde mellem forskellige ministerier heriblandt Børne- og Familiedepartementet, Uddannelses- og Forskningsdepartementet, Miljøværnepartementet, Uddannelsesdirektoratet, UNESCO, Høgskolen Hedmark og Forbrugernetværket. I forlængelse heraf fik Uddannelsesdirektoratet til opgave at udarbejde en national strategi for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling.

Strategien "Bærekraftig Udvikling" blev fremlagt september 2006¹⁹ og den optegner mål, prioriteringer og konkrete tiltag for perioden 2006-2010. I strategien beskrives blandt andet hvorledes uddannelse for bæredygtig udvikling integreres i læreplanerne og hvem der har ansvaret for implementeringen af indsatsområderne.

Bag FN's 10-år eksisterer et tværministerielt samarbejde. Dette består af Uddannelsesdepartementet, Miljøværnepartementet, Børne- og familiedepartementet, Fiskeridepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Kul-

tur- og kirke departementet, Landbrugsdepartementet, Olie- og energidepartementet, Trafikdepartementet og Sundhedsdepartementet, der i fællesskab står bag blandt andet www.miljolare.no

Konkrete initiativer

Et af de initiativer, der er taget forud for færdiggørelsen af strategien er www.miljolare.no, der er et værktøj til Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Det er et forum for skoler og andre uddannelsesinstitutioner, hvor forskellige forsøg, undervisningsmaterialer og opgaver er tilgængelige i forbindelse med undervisning i bæredygtighed og bæredygtig udvikling. Hjemmesiden har til hensigt, at fungerer som en integreret del af undervisningen.

Norge har endvidere oversat UNEP's *YouthXchange*, som er et hæfte om bæredygtigt forbrug. Det skal anvendes i skolerne, hvor bæredygtighed er integreret i undervisningen.

¹ Signe Maibom Krøjgaard er stud.scient.pol (Aarhus Universitet) og i perioden februar 2006 – juni 2006 i praktik som assisterende koordinator i 92-gruppen.

² Claus Knudsen er cand.scient.adm (Roskilde Universitetscenter) og ansat som assisterende koordinator i 92-gruppen fra september 2006.

³ Se publikationen på http://dekade.org/hintergrundmaterial/NAP_englisch.pdf

⁴ Se den tyske udgave af handlingsplanen fra s. 28 <http://www.dekade.org/hgmateriel/NAP2.pdf>

⁵ Beskrivelser af projekter kan findes på http://dekade.org/dekade_projekte/05_03dekade_projects.pdf

⁶ Publikationen kan findes på <http://www.dfes.gov.uk/aboutus/sd/docs/SDactionplan.pdf>

⁷ <http://www.dfes.gov.uk/aboutus/sd/actionplan.shtml>

⁸ <http://www.sustainable-development.gov.uk/publications/uk-strategy/index.htm>

⁹ Se <http://publications.teachernet.gov.uk/eOrderingDownload/DfES10772004.pdf>

¹⁰ Se <http://www.dfes.gov.uk/publications/5yearstrategy/docs/DfES5Yearstrategy.pdf>

¹¹ Skolen beskrives på http://www.nc.uk.net/esd/school_management/ws_case_studies/pri_canon_01.htm

¹² Se <http://www.dep.org.uk/scities/index.php>

¹³ Rapporten findes på <http://www.regeringen.se/content/1/c6/03/41/44/0fe2bc94.pdf>

¹⁴ <http://www.skolutveckling.se/utvecklingsteman/hallbarutveckling/>

¹⁵ Se certifikatet på <http://www.skolutveckling.se/utvecklingsteman/hallbarutveckling/utmarkelsen/>

¹⁶ Se <http://hu2.se>

¹⁷ Se <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/andre/Kunnskapsloeftet.html?id=1411&epslanguage=NO>

¹⁸ <http://www.utdanningsdirektoratet.no/upload/larerplaner/Laereplan%20generell%20del%20bokmal.pdf>

¹⁹ http://www.udir.no/templates/udir/TM_Artikkel.aspx?id=2263